

Het Pieterpad

is de langst aaneengesloten wandelroute van Nederland en telt 480 kilometer. De route loopt van Pieterburen naar Maastricht en bestaat uit 26 etappes van elk ongeveer twintig kilometer lang. De meeste Nederlanders hebben van het Pieterpad gehoord, een groot aantal heeft de route gelopen, sommigen zijn voor de tweede keer bezig en velen koesteren de wens 'het ooit nog eens te doen'. Voor al deze mensen lopen wij van noord naar zuid.

door Frank Flippo

13 Laren - Vorden

Deze Pieterpad-etappe voert langs oude kastelen met een 'Fraeye Hystorie ende Al Waer'. Op Den Bramel zwierf een in een haas veranderde toverkolk rond en kraken klokslag twaalf de trappen, op Vorden rustte de Zonnekoning onder de Lodewijkslinde bij wijze van verkooling tegen de hete zon. Een locale boer langs het tracé spelt dit stuk als 'Pieterpat' en vraagt een dubbeletje om op zijn stoel te moeten zitten. Een verslag uit de Achterhoek. In Deventer stap ik in een bus barstensvol scholieren die me naar Laren moet brengen. Ik neem plaats naast een bepakte en bezakte deerne. Mijn 'Zo, je hebt heel wat bij je' ontkomt een stuurs schouderophalen en een nietszeggend antwoord. Een schril contrast met de hartelijkheid die ze betoont aan de schoolmaatjes die twee haltes verder instappen. Zaten die maar naast haar, denkt ze. Maar ik zit goed.

Laren is nog een echt dorp: tussen de huizen zie je de achterliggende landerijen. Het land om Laren is open en rustig, alleen de doorgaande weg naar Lochem maakt lawaai. Mijn Pieterpadetappe begint voorbij de N.H. kerk. Er is een rouwdienst gaande. Doodsklokken luiden over het stille land en achtervolgen me kilometerslang. De eerste landweg, de Lenderinkstege passeert een boereiner met demonstratief opgehangen wandelschoenen naast een tuinameublement. 'Rust uit svp', staat er gebiedend. Een pijl wijst waar je in ruil voor het verpozen dubbelletjes moet deponeren. De vermoedelijke auteur van het bordje staat tien meter verder met zijn knechten te redekavellen rond een kalf dat lijdzzaam wacht tot het de wei in mag. Vanuit hun ooghoeken volgen ze mijn bewegingen, maar mijn groet wordt niet beantwoord. Oude anti-boerse vooroordelen borrelen op. Ik denk aan een Engels spreekwoord om ze de kop in te drukken. 'Smile and the world smiles with you.' Andersom geldt ook, en ik ben vandaag strontchagrij.

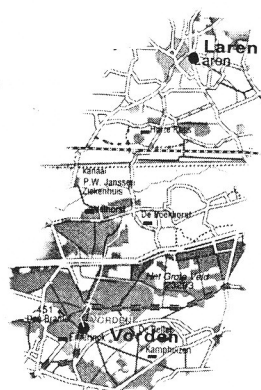
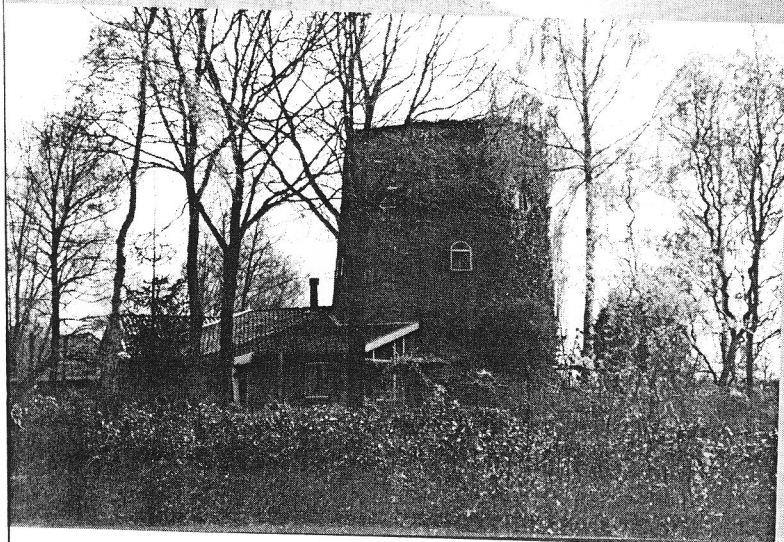

nig. Mijn keel voelt als schuurpapier, hoofdpijn tamtamt tussen mijn oren en overdruk in mijn schedel houdt me duizelig. Rillen en zweten, de influenza heeft me in haar greep. Ik loop het er wel uit, dacht ik vanochtend. Maar lopen met koorts is hondsvermoeiend.

Foto boven:
Grote Veld

Foto's onder:
Huize Het Enzerick

Voormalige molen bij
Groot-Pochteren

Adel

Bij Huize Ross (met roze luiken), het eerste landgoed op de etappe, rust ik. Hier is de knusse Achterhoek weer terug, na het ontboomde Larense land. In de hele Achterhoek zie je hoe de adel het landschap genietbaar heeft gemaakt. Waar altijd alleen boeren woonden, overheerst tegenwoordig meestal grootschalige landbouw. Waar de adel stand hield, kwinkelieren vogels en ruisen de bomen je toe langs statige lanen. Adel stond lange tijd voor verrijnde cultuur, ook naar de maatstaven van vandaag. Men sprak zijn talen, was sociaal mobiel, wist smakelijk te koken, deed aan sport, in veel opzichten leken hun voorkeuren op die van de moderne mens.

Twee Lochemse vutters stappen van hun fiets en nemen plaats aan mijn picknicktafel. De dikste, met een snor, stond dertig jaar op de kermis en verkent nu voor het eerst zijn woongebied. Een wereld gaat open. Opgetogen somt hij namen op van landgoederen: Het Enzerinck, Den Bramel.

Het toppunt van zijn verbazing betreft de paalkampeerplaats hier vlakbij. dat dat zomaar kan in Nederland! Er is geen toilet bij zeker? informeer ik. 'Nee'. 'Nou, veel plezier dan tussen de uitwerpselen en de plasplekken van uw voorgangers.' 'Daar had ik nog niet aan gedacht', reageert hij bedeesd. Met rammelende stembanden groet ik de twee en loop verder, naar het zestig jaar oude Twentekanaal, dat Limburgse kolen naar Twente bracht en Twente zo van de Duitse kolen afhielp. De gekanaliseerde Berkel over. Aan de picknicktafels zitten nog meer vutters te zonnen met hun echtgenotes. Ik maak een foto van het water. Achter mijn rug klinkt het woord 'foto', uitgesproken als 'fóthó'.

Grote niets

Daarna begint kilometerslang het Grote Niets, slechts onderbroken door de weg Zutphen-Lochem. Het Grote Veld vind ik saai, het zoveelste fantasieloze ontginningsproject aan dit Pieterpad. Een kaarsrechte zandweg door monotone dennen-aanplant en verderop het grijszwart van een in keurige voren geploegde akker.

Maar het weer is zonnig en windstil, geen vers uitgereden gier plaagt mijn gedeeltelijk van geur beroofde, griepige neusgaten, maar lentegeuren waren strekend rond. Twee, drie keer verlaat ik het pad en zak in een diepe, droomloze slaap. De zon staat laag als ik wakker word en naar het einde loop van die grote, stille ruimte. De Vordense kerktoeren piekt in de verte, maar het Pieterpad slaat rechtsaf naar Het Enzerinck en Den Bramel. Daar begint het Ware Wandelen. Het Enzerinck is aangelegd in Engelse stijl, met een voornaam classicistisch huis. De Gelderse dichter Staring woonde hier enige tijd. Van hem het gedicht op de volgende pagina:

vervolg van pag. 14

Gelezen in nieuwsbrief Lopende Zaken

In 'Lopende Zaken', de nieuwsbrief voor SLAW-vrijwilligers (nr. 19, voorjaar 1997) trof ik enkele interessante nieuwtjes aan. Zo blijkt de nummering van enkele LAW-paden gewijzigd te worden in de toekomst.

In de jaren 1998-1999 worden het Maarten van Rossumpad (LAW 202) en het Vierstromenpad (LAW 4-3) samengevoegd tot de LAW 4, Ommen-Ede-Den Bosch, onder de naam Maarten van Rossumpad. Later, in 1999-2000 worden het Waterlandpad (LAW 4-1), het Heuvelrugpad (LAW 4-2) en het Gelrepad (LAW 2-3) gebundeld in het Jac. P. Thijssepad, LAW 2, Bergen aan Zee - Enschede. Verder is er bij de NS weer een nieuwe 'Er-op-Uit-gids' verschenen (f 5,75, zelfde prijs als vorig jaar), evenals de wandeltochtenfolder 1997-1998. In samenwerking met wandeltoeroperator 'Landloper' zijn er voor dit seizoen een vijftal nieuwe arrangementen ontwikkeld, naast de vijftien al bestaande. Met als verse bestemmingen: De Meinweg (L), het Vechtdal & de Wieden (Ov), Texel (N-H) en Montferland (Gld). (VM)

Wandelgids Finland

Moedig hoor van Elmar om een wandelgids voor Finland uit te geven! Geen enkele uitgeverij heeft dit nog aangedurfd - even afgezien van de Laplandgids uit de serie 'Richtig Wandern' van DuMont Buchverlag te Keulen. Want laten we eerlijk wezen: Finland is bepaald geen populaire vakantiebestemming. Eén van de redenen zal wel de lange en relatief dure aan- en afreis zijn. Jammer, want Finland heeft de wandelaar veel te bieden. Aan het netwerk van gemarkeerde wandelroutes en voetpaden komt bijna geen einde. Al naar gelang smaak, geoefendheid en conditie heeft men de keuze uit korte dagtochten, leerzame natuurpaden door de Staatsbossen of lange, meerdaagse voettochten. Zoals de Kekkoneroute, de Berenronde bij Kuusamo of de Karjalan Kierros in Noord-Karelië. (VM)

Jaap Pegels, Finland: 35 dagroutes en 4 lange afstandswandelingen (uitg. Elmar) 51/97, 175 p., ill, schetskrt, ISBN 90 389 0479 7, f 24,50.

Herdenking

*Wij schuilen onder droppend loer
Gedoken aan de plas;
Een zwaluw glipte 't weirlak over,
En speelde om 't ziltoren gras;
Een loefje blies, met gear belân,
Het leven door de wilgenblân.*

*'t Word stiller; 't groen liet af van
druppen;
Gaen vagal zwierf meer om;
De daanw trok langs de heuveltoppen,
Waar achter 't wester glom;
Daar zong de Mei zijn avondlied!
Wij hoorden 't, en spraken niet.*

*Ik zag haar aan, en, diep bewogen -
Smolt ziel met ziel heen.
O overblik dien nistlike ogen,
Wier flonkering op mij schoen!
O roet gelap van die mond,
Wien adem de eerste kas verslond!*

*Ons dekte vreedzaam wilgenloer;
De scheemring was voorbij;
Het duister toog de velden over;
En dralend rezen wij.
Leef lang in blij herdenken voort,
Gewijde stond! geheiligd oord!*

Bedelaarsbel

Lopend langs het plezierige Enzerinckpark kom je vanzelf bij kasteel Den Bramel. De naam komt van de braamstruik en van bos: braam en loo. Naast het bruggetje over de slotgracht hangt rechts een bronzen bedelaarsbel. Rondtrekkende armen konden daar aanbellen voor gratis eten. Het eerst wordt Den Bramel genoemd in een oorkonde uit 1403, waarin een zekere Gerrit van Bramel zijn vrouw Jutte het recht toewijst op 'vruchtgebruik' over zijn landerijen. Een echt landhuis wordt Den Bramel in 1645, als Willem Veer de bezitter wordt. Zijn familie was Spaansgezind. In de zeventiende eeuw kon je een hoge betrekking dan wel vergeten. Veer zocht zijn prestige daarom in het opluisteren van zijn bezit en van zijn naam: hij ging zich jonker Willem Veer tot den Bramel noemen. Zo kwam het eerste landhuis er.

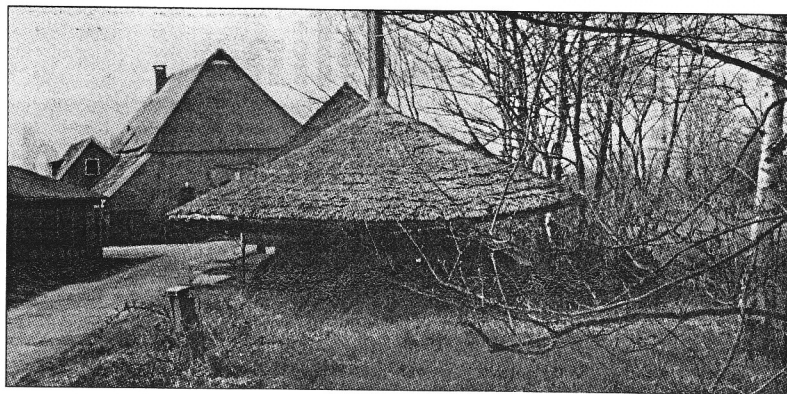
Alleen de kelders stammen nog van dit zeventiende eeuwse huis. In een ervan staan enkele vreemde poreuze stenen bakken, die misschien hebben gediend als waterfilters. Een zekere dominee Craandijk wordt er in zomer van 1887 ontvangen met alle 'gulle Geldersche gastvrijheid' die zich denken laat.

In september 1897 kocht een Duitser het, Wilhelm Thate. Hij trok erin en bleef er wonen tot 1962, het jaar van zijn dood. In de tussenliggende periode schopte Thate het tot ererburger van Vorden en senator van Gelderland. Vierenveertig jaar lang was hij raadslid, wethouder en locoburgemeester.

Thate plantte vele bijzondere boomsoorten. Daarnaast heeft deze natuurliefhebber vele eeuwenoude bomen gehandhaafd, zoals een rode beuk met een stamomtrek van zesennhalve meter, en een linde met omlaaghangende takken die wortel hebben geschoten, zodat je binnen in een geheimzinnige groene koepel staat.

In de oorlog verborg Thate in een spechtenhol verzetsblaadjes. Dit is onze kastanje, vonden de spechten en gooiden alles er weer uit, zodat de blaadjes vrij over het landgoed dwarrelden. Thate raapte ze snel op en verborg ze daarop in een konijnenhol. De konijnen hadden er vrede mee...

Ook in 1813 verzette Den Bramel zich tegen buitenlandse soldaten. De Kozakken vorderden in 1813 overal paarden in de strijd tegen Napoleon. Maar de Bramelse boeren wilden ze niet afstaan en verborgen ze daarom in het Akkermaalsbos bij het 'Bramelse' Galgengoor. Sindsdien heet dit bos de Paardestal. Een jong

meisje dat de paarden hoedde, vertelt de het verhaal op hoge leeftijd aan de kasteelheer.

Foto boven:
Achterhoekse
hooiklamp

Spookverhalen

Den Bramel is ook een spookslot. Het spook is al bijna vierhonderd jaar actief. Klokslag twaalf, stipt middernacht, beginnen de treden van de trappen te kraken. Fenneken begint dan haar nachtelijke afdaling in het kasteel. Het gekraak duurt maar een paar seconden, maar het is onmiskenbaar en komt elke nacht terug.

Wie was Fenneken? Een onwettig kind, geboren in de buurt van kasteel Onstein bij Vorden. Ze werd als gewoon kind opgevoed op een van de Bramelse boerderijen. Toen zij voor zichzelf moest gaan zorgen, werd zij gouvernante voor een familie die naar 'Nederlandsch Oost-Indië' vertrok. Daar werd zij het slachtoffer van een ongelukkige liefde. Ze overleed tragisch en ver van haar geboortegrond, maar geesten trekken zich niets aan van ruimte en tijd en na haar dood vestigde zij zich op kasteel Den Bramel, dat er in haar jonge jaren nog niet stond. Ze is nooit meer weggegaan...

Den Bramel kent nog meer spookverhalen. Op de hoeve Klein Bramel woonde vroeger een heks die zich kon veranderen in een haas. Ze had daar zoveel plezier in, dat ze zich om de haverklap omtoverde. Bang voor de jagers hoefde ze niet te zijn, want alleen zilveren kogels konden haar treffen.

Haar kleinzoon wist ervan en schep-te er behagen in de slecht schietende landheer op de betoverde haas opmerkzaam te maken, met name wanneer het dier in zijn leger was en dus eenvoudig te raken moest zijn. Maar de jager miste altijd.

'Ik schiet slecht, maar toch ook weer niet zo slecht', mompelde hij. 'Een kogel die dwars door de haas gaat zonder die te raken... wacht eens, dan moet het beest betoverd zijn. Laat ik mijn vrienden roepen voor een jachtfeestje, dan zullen we eens zien.'

Zo geschiedde en uit Zutphen kwamen vele jachtgrage vrienden over. Beladen met zilverkogels achtervolgden ze de haas. Die ineens machteloos bleek. Ze raakte gewond en schoot met een vaart Klein Bramel in. Knieënknikkend keek kleinzoon de drijfjacht aan. Verschrkt gilte hij: 'Bestemoer, bestemoer, de winden'. En liet de haas binnen. Grootmoeder toverde zich snel om. De jagers die even later binnen stoven, zagen op een kleinzoon rustig om het haardvuur zitten. Opoes hoofd wond viel niemand op.

Vorden

Mij Iostekkend van de Bramelse spokerijen leg ik de laatste kilometers naar Vorden af. Bij Kasteel Vorden eindigt deze etappe. Het is het meest burchachtige huis in de wijde omgeving. De huidige vorm stamt uit de zestiende eeuw. Het is een leuk kasteel om te bezoeken, met een geheime kamer in de toren en een steile waterput, waarover het verhaal de ronde ging dat wie daaraan geduwd werd, er wel in moest vallen. Nadere inspectie leert dat dat

Foto onder:
Tussen Enzerick
en Bramel

Informatie

Het Pieterpad wordt beschreven in twee NIVON-boekjes. Het eerste deel beschrijft het traject tussen Pieterburen aan de Waddenzee en Vorden in de Gelderse Achterhoek, het tweede beschrijft het deel tussen Vorden en de Sint Pietersberg bij Maastricht. De route Laren-Vorden is de laatste in 'Pieterpad-deel 1'. Afstand: 14 kilometer. De paden zijn in het algemeen goed gemarkeerd en gebaad en gaan door overwegend vlak terrein. Een lichte etappe dus.

Horeca

In Laren zou je bijvoorbeeld kunnen overnachten in hotel Stegeman in de Dorpsstraat 1, tel. 0573-81221, of op camping 't Leussinkpark, Sportparkweg 14, tel. 0573-81664/81583.

Stegeman heeft ook een café. In Groot-Dochteren, halverwege de etappe, kun je kamperen bij boerderij Nieuw Amtink, Dochterenseweg 19, tel. 0573-81526. Logies en ontbijt kun je krijgen bij hoeve Boevink, Dochterenseweg 27, tel. 0575-11362. Vorden heeft ruimschoots cafés, campings en overnachtingsmogelijkheden. VVV: Kerkstraat 6, tel. 0575-553222.

Openbaar vervoer:

Vanuit Deventer gaat elk uur een bus naar Laren, die doet er twintig minuten over. In Vorden kun je per treinverbinding naar Zutphen, in een leuk, ouderwets dieseltje. Vaak gaat hij maar eens per uur. Voor meer gedetailleerde informatie, tel. 06-9292.

Voetwijzer Overijssel

Op de drukbezochte Wandelmarkt van 6 april in de sfeervolle Beurs van Berlage te Amsterdam werd inderdaad de nieuwe Provincie-Voetwijzer 6: Overijssel van uitgeverij Op Lemen Voeten gepresenteerd, zoals ik in het vorige nummer reeds aankondigde.

'Overijssel noemt zich graag de 'Tuin van Nederland'. Zoiets werkt verwachtingen', aldus de inleiding. 'Wat valt iemand daarbij in? Een grote variatie in aanleg, beslotenheid naast openheid, gedeeltes met een bijzonder karakter, opmerkelijke planten en bomen, en een rijke verscheidenheid aan vogels en andere dieren. Kan Overijssel dat beeld waarmaken? Ja zeker. De provincie bezit heidegebieden, bossen in vele soorten, agrarische en stedelijke landschappen, aardige dorpen en naast rivieren en beken ook kanalen en plassen. Daarbij komen nog een aantal bijzondere natuurgebieden.'

De zeventien wandelingen lijken me goed verspreid over de provincie. Ze zijn zowel heeldaags (rond de 20 km) als halfdag (rond de 10 km), dus geschikt voor een ochtend of middag; vier dagwandelingen zijn daarbij naadloos aaneen te schakelen tot een vierdaagse tocht van Kampen tot aan Deventer (65 km). De beide wandelingen op de Sallandse heuvelrug rond Holten (14 km) en Nijverdal (12 km) kunnen gecombineerd worden tot een wandelweekend. Daarnaast zijn er ook route-varianten opgenomen voor wat langer of juist wat korter. Zes routes zijn lijnwandelingen, van punt A naar B; de overige zijn rondwandelingen - dit met oog op de autotoeristen onder de wandelaars. Zoals bij elke Voetwijzer treft men verder praktische gegevens (waaronder openbaar vervoer en horeca) aan, routebeschrijvingen, topografische kaarten 1:25.000 of 50.000 in zwart-wit met rode route-opdruk en cultuurhistorische achtergronden. (VM)

Halje Stobbe, Provincie-Voetwijzer 6: 17 dagwandelingen in de Provincie Overijssel.

Uitgeverij: Op Lemen Voeten
april '97, 112 p, ill, krt, ISBN 90 74980 074, f 24,50 in de gespecialiseerde reisboekhandel.

In nr. 4 juli '97 van 'te voet' onder voorbehoud ondermeer:

- Gran Recorrido. Guia de senderos del estado Español. Over de gestage ontwikkeling van de Spaanse GR-paden.
- PR, GR, GRP. Les Topo-guides des sentiers de randonnée pédestre. Catalogue 1997. Over Franse GR's, hun geschiedenis en het 50-jarig jubileum van de FFRP.
- The Sheep's Head Way. Over een nieuwe LAW in ZW-Ierland, de nieuwste in de rij Dingle-, Kerry- & Beara-Way.
- On foot from Coast to Coast. The North of England Way. Alweer een alternatief voor Wainwright's overlopen Coast-to-Coast route.
- ANWB lanceert een 'Human Nature'-kledinglijn in zijn winkels en jaagt met bijpassende ledenkortingen van tien tot dertig procent andere kledingproducenten en -importeurs tegen zich in het harnas. (VM)